

Republika Hrvatska - Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Agencija za odgoj i obrazovanje - Hrvatsko kemijsko društvo

DRŽAVNO NATJECANJE IZ KEMIJE

učenici(ka) osnovnih i srednjih škola 2018.

Crikvenica, 22–25. travnja 2018.

NAPOMENA:

1. Zadatci se rješavaju 120 minuta.
2. Dopušteno je koristiti samo dobivenu tablicu periodnog sustava elemenata.
3. Zadatci se moraju rješavati na mjestu predviđenom za taj zadatak (**ne** koristiti dodatne papire). Ako nema dovoljno mjesta za rješavanje zadatka, može se koristiti poledina prethodne stranice.
4. Odgovori na postavljena pitanja ili račun (kompletan) **moraju** biti pisani **kemijskom olovkom ili tintom plave boje**, jer se u protivnom neće uzimati u obzir pri bodovanju. Ispravljani odgovori se ne vrjednuju.

Prijavu ispuniti tiskanim slovima!

Prijava za: **pisana zadaća**

Razred:

Zaporka:

POSTIGNUTI BODOVI :

(pet brojeva i do sedam velikih slova)

(potpisi članova povjerenstva):

1. _____

2. _____

3. _____

OTKINUTI OVAJ DIO PRIJAVE I STAVITI GA U OMOTNICU S NAPISANOM ZAPORKOM
PRIJAVU ISPUNITI TISKANIM SLOVIMA

Prijava za: **pisana zadaća**

Razred:

Zaporka: (pet brojeva i do sedam velikih slova)

Ime i prezime učenici(ka)ce: _____ OIB: _____

Datum rođenja:

Mjesto rođenja:

Spol: 1. muški 2. ženski (zaokružiti!)

Telefon/mobitel: _____

e-mail: _____

Puni naziv škole:

Šifra škole:

Adresa škole (ulica i broj):

Grad u kojem je škola:

Županija:

Ime i prezime mentor(a)ice:

Periodni sustav elemenata IUPAC 2013.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1 H 1,008		2 He 4,003															
3 Li 6,941	4 Be 9,012																
11 Na 22,99	12 Mg 24,31																
19 K 39,10	20 Ca 40,08	21 Sc 44,96	22 Ti 47,87	23 V 50,94	24 Cr 52,00	25 Mn 54,94	26 Fe 55,85	27 Co 58,93	28 Ni 58,69	29 Cu 63,55	30 Zn 65,38	31 Ga 69,72	32 Ge 72,63	33 As 74,92	34 Se 78,98	35 Br 79,90	36 Kr 83,80
37 Rb 85,47	38 Sr 87,62	39 Y 88,91	40 Zr 91,22	41 Nb 92,91	42 Mo 95,95	43 Tc [98]	44 Ru 101,1	45 Rh 102,9	46 Pd 106,4	47 Ag 107,9	48 Cd 112,4	49 In 114,8	50 Sn 118,7	51 Sb 121,8	52 Te 127,6	53 I 126,9	54 Xe 131,3
55 Cs 132,9	56 Ba 137,3	57-71 lantanoïdi	72 Hf 178,5	73 Ta 180,9	74 W 183,8	75 Re 186,2	76 Os 190,2	77 Ir 192,2	78 Pt 195,1	79 Au 197,0	80 Hg 200,6	81 Tl 204,4	82 Pb 207,2	83 Bi 209,0	84 Po [209]	85 At [210]	86 Rn [222]
87 Fr [223]	88 Ra [226]	89-103 aktinoidi	104 Rf [267]	105 Db [268]	106 Sg [271]	107 Bh [270]	108 Hs [277]	109 Mt [276]	110 Ds [281]	111 Rg [282]	112 Cn [285]	113 Uut [285]	114 Fl [289]	115 Uup [289]	116 Lv [293]	117 Uus [294]	118 Uuo [294]
57 La 138,9	58 Ce 140,1	59 Pr 140,9	60 Nd 144,2	61 Pm [145]	62 Sm 150,4	63 Eu 152,0	64 Gd 157,3	65 Tb 158,9	66 Dy 162,5	67 Ho 164,9	68 Er 167,3	69 Tm 168,9	70 Yb 173,1	71 Lu 175,0			
89 Ac [227]	90 Th 232,0	91 Pa 231,0	92 U 238,0	93 Np [237]	94 Pu [244]	95 Am [243]	96 Cm [247]	97 Bk [247]	98 Cf [251]	99 Es [252]	100 Fm [257]	101 Md [258]	102 No [259]	103 Lr [262]			

Temeljne prirodne konstante

Brzina svjetlosti u vakuumu	c_0	$2,998 \times 10^8 \text{ m s}^{-1}$
Planckova konstanta	h	$6,626 \times 10^{-34} \text{ J s}$
Elementarni naboj	e	$1,602 \times 10^{-19} \text{ C}$
Masa mirovanja elektrona	m_e	$9,109 \times 10^{-31} \text{ kg}$
Masa mirovanja protona	m_p	$1,673 \times 10^{-27} \text{ kg}$
Masa mirovanja neutrona	m_n	$1,675 \times 10^{-27} \text{ kg}$
Atomska masena konstanta, unificirana atomska jedinica mase, dalton	$m_u, u, \text{ Da}$	$1,661 \times 10^{-27} \text{ kg}$
Avogadrova konstanta	L, N_A	$6,022 \times 10^{23} \text{ mol}^{-1}$
Boltzmannova konstanta	k, k_B	$1,381 \times 10^{-23} \text{ J K}^{-1}$
Molarna plinska konstanta	R	$8,314 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1}$
Faradayeva konstanta	F	$9,649 \times 10^4 \text{ C mol}^{-1}$
Molarni volumen idealnog plina ($p = 101,325 \text{ kPa}, t = 0 \text{ }^\circ\text{C}$)	V_m	$22,41 \text{ L mol}^{-1}$

	ostv.	maks.
1. Koliki je maseni udio neke monoprotne kiseline nastale miješanjem 100 g 65 %-tne kiseline i 150 g 56 %-tne kiseline. $m_3(K(aq)) = m_1(K(aq)) + m_2(K(aq)) = 100 \text{ g} + 150 \text{ g} = 250 \text{ g}$ $m_3 \cdot w_3 = m_1 \cdot w_1 + m_2 \cdot w_2$ $w_3 = (m_1 \cdot w_1 + m_2 \cdot w_2) / m_3$ $w_3 = (100 \text{ g} \cdot 0,65 + 150 \text{ g} \cdot 0,56) / 250 \text{ g} = 0,596$	/1	
	/1	
	/1	
		3
2. Kakav utjecaj ima katalizator na reakciju prikazanu navedenom jednačbom kemijske reakcije koja je u stanju ravnoteže pri 25 °C? A) $2 A + 3 B + 2 C \rightleftharpoons 7 D$ Napiši kako će na pomak ravnoteže utjecati upotreba katalizatora u ovoj reakciji. Katalizatori ne utječu na pomak kemijske ravnoteže samo ubrzavaju kemijsku reakciju. B) $H_2(g) + I_2(g) \rightleftharpoons 2 HI(g)$ Napiši kako će na kemijsku ravnotežu u reakciji sinteze jodovodika prema navedenoj jednačbi kemijske reakcije utjecati smanjenje tlaka u reakcijskoj posudi? Promjena tlaka ne utječe na ovu reakciju.	/1	
	/1	
		2
3. A) Kakav će biti osmotski tlak vodene otopine kuhinjske soli množinske koncentracije $c(NaCl) = 1 \text{ mol dm}^{-3}$ s obzirom na vodenu otopinu disaharida saharoze $c(C_{12}H_{22}O_{11}) = 1 \text{ mol dm}^{-3}$? Osmotski tlak otopine kuhinjske soli bit će veći. B) Kakav će biti osmotski tlak vodene otopine bakrova(II) sulfata pentahidrata obzirom na vodenu otopinu bakrova(II) klorida dihidrata jednakih množinskih koncentracija? Osmotski tlak otopine sulfatne soli imat će manji osmotski tlak.	/1	
	/1	
		2

4. Shematski prikaži Daniellov članak te navedi koji od elemenata je jači oksidans.

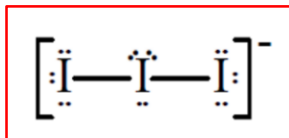
/1

Bakar je jači oksidans.

/1

2

5. Nacrtaj Lewisovu strukturnu formulu i odredi koliko elektronskih parova se nalazi oko centralnog atoma trijodidnog iona I_3^- ?

/1

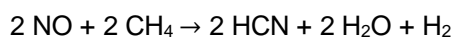
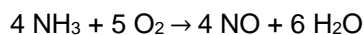
„2 vezna i 3 nevezna para (5 elektronskih parova)“.

/1

(priznaje se samo razlikovanje veznih i neveznih elektronskih parova)

2

6. Cijanovodik se industrijski može dobiti na način koji je opisan sljedećim jednažbama kemijskih reakcija. Izračunaj koliko se cijanovodika može dobiti iz 12,0 g amonijaka i 11,99 g metana:

$n(\text{NH}_3) = 0,704 \text{ mol}$ amonijak je mjerodavni reaktant

/1

$n(\text{CH}_4) = 0,747 \text{ mol}$

/1

$n(\text{NH}_3) = n(\text{NO})$

$n(\text{NO}) = n(\text{CH}_4) = n(\text{NH}_3) = 0,704 \text{ mol}$

$m(\text{HCN}) = n \cdot M = 0,704 \text{ mol} \cdot 27,02 \text{ g mol}^{-1} = 19,02 \text{ g}$

/1

3

UKUPNO BODOVA NA 2. STRANICI :

7

7. Koja tvar među navedenim parovima ima niže talište?

BF_3 ili BI_3

S_8 ili Se_8

MgO ili Cu

Odgovor:

BF_3 , S_8 , Cu

/3x1

3

8. Kako se naziva:

A) proces dobivanja sode

Solvayjev postupak

/1

B) proces dobivanja aluminijeva oksida iz boksita

Bayerov postupak

/1

2

9. Koja je vrsta privlačnih sila koja se javlja između

A) kiselinskih ostataka nastalih otapanjem limunske kiseline u vodi i molekula vode.

Ion - dipol

/1

B) UO_2^{2+} i molekula kisika

Ion - inducirani dipol

/1

2

10. Oksidi (u čistom stanju) nekog prijelaznog metala mogu sadržavati različite udjele kisika. Objasni razlog toj činjenici.

Atomi prijelaznih elemenata dolaze u više oksidacijskih stanja.

/1

1

UKUPNO BODOVA NA 3. STRANICI :

8

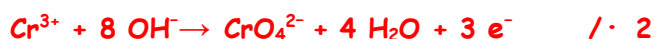
- 11.** Navedene su neke osobine odabranih kemijskih elemenata ili njihovih pojava u prirodi. Odgonetni o kojem se kemijskom elementu radi.

Dobiva se elektrolizom iz boksita, koristi se u pirotehnici, treći je najzastupljeniji element u Zemljinoj kori	Al
Sastavni je element alauna ili stipse i potaše, u pirotehnici boji plamen ljubičasto	K
Ovaj element sačinjava 2/3 ljudskog tijela, manjak ili višak štetan je po zdravlje, a njegov alotrop je modrikast i reaktivan plin oštrog mirisa.	O
Dobar je za sprječavanje grčeva u mišićima, a koristi se i za katodnu zaštitu bakra i čelika.	Mg
Čest je u termalnim izvorima, a sastavni je element cinabarita	S
Crveni alotrop stabilniji mu je od bijelog, koji se čuva pod vodom. Koristi se za izradu zapaljivih bombi, a sastavni je dio hidroksiapatita.	P
Na Zemlji nastaje radioaktivnim raspadom, a čini otprilike 25 % mase vidljivog Svemira. Dobiva se ekstrakcijom iz zemnog plina, slabije se otapa u vodi od svih poznatih plinova.	He
Sastavni je element ultramarina i ortoklasa, a u elementarnom stanju je tamnosiv. U čistom stanju ima strukturu dijamanta.	Si
Pri njegovoj proizvodnji nastaju grotleni plinovi. Nalazi se u sastavu cementita.	Fe
Upotrebljava se u proizvodnji usporivača gorenja, izaziva smetnje probavnog sustava, tekućina je smeđe boje.	Br

/10x
0,5

5

- 12.** Riješi jednadžbu tako da ispišeš sve parcijalne redoks reakcije te odgovori koje su apsolutne vrijednosti stehiometrijskih brojeva konačne reakcije:

/1

/1

/1

/1

4

UKUPNO BODOVA NA 4. STRANICI :

9

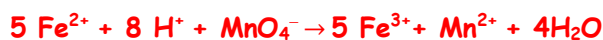
13. Neki spoj mangana sadrži još i dušik, ugljik i kisik. Odredi empirijsku formulu spoja, ako je 1,274 g spoja otopljeno u vodi i nadopunjeno do 250 mL. Ova otopina je bila podvrgnuta sljedećim analitičkim postupcima:

A) Za određivanje sadržaja mangana, sav je mangan preveden u permanganatni oblik, te se takav određivao titracijom s vodenom otopinom željezova(II) sulfata. Za titraciju 20,00 mL uzorka koji je sadržavao permanganatne ione utrošeno je 29,14 mL otopine željezova(II) sulfata koncentracije 0,1010 mol dm⁻³.

B) Sadržaj dušika određen je njegovim prevođenjem u amonijak za čije je određivanje korištena otopina klorovodične kiseline. Za drugi alikvotni uzorak od 25,00 mL u svrhu određivanja dušika utrošeno je ukupno 22,40 mL klorovodične kiseline koncentracije 0,1010 mol dm⁻³.

C) Uzorak za određivanje sadržaja ugljika prethodno je spaljen u struji kisika, te je mjereno volumen nastalog CO₂. Pri tlaku od 100,7 kPa, dobiveno je 100,0 mL CO₂ iz 0,7248 g uzorka manganovog spoja, pri 21 °C.

A)

$$n(\text{Mn}) = n(\text{MnO}_4^{-}) = (1/5) n(\text{Fe}^{2+}) = 0,2 \cdot 29,14 \text{ dm}^{-3} \times 10^{-4} \cdot 0,1010 \text{ mol dm}^{-3} = 5,886 \times 10^{-4} \text{ mol}$$

$$\text{u } 20 \text{ mL: } m(\text{Mn}) = 5,886 \times 10^{-4} \text{ mol} \cdot 54,94 = 0,0323 \text{ g}$$

$$\text{u } 250 \text{ mL: } m(\text{Mn}) = 12,5 \cdot 0,0323 \text{ g} = 0,404 \text{ g}$$

$$w(\text{Mn}) = 0,404 / 1,274 = 0,3173 = 31,73 \%$$

/1

B)

$$\text{u } 25,00 \text{ mL: } n(\text{N}) = n(\text{NH}_3) = n(\text{HCl}) = 22,40 \times 10^{-3} \text{ mol} \cdot 0,1010 \text{ mol dm}^{-3} = 2,262 \times 10^{-3} \text{ mol}$$

$$m(\text{N}) = 10 \cdot 2,262 \times 10^{-3} \text{ mol} \cdot 14,01 \text{ g mol}^{-1} = 0,3170 \text{ g}$$

$$w(\text{N}) = 0,3170 / 1,274 = 0,249 = 24,9 \%$$

/1

C)

$$n(\text{CO}_2) = p V / R T = (100,7 \text{ kPa} \cdot 0,1 \text{ L}) / (8,314 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1} \cdot 294,2 \text{ K}) = 4,12 \times 10^{-3} \text{ mol}$$

$$m(\text{C}) = 4,12 \times 10^{-3} \text{ mol} \cdot 12,01 \text{ g mol}^{-1} = 0,0494 \text{ g}$$

$$w(\text{C}) = 0,0494 \text{ g} / 0,7248 \text{ g} = 0,0682 = 6,82 \%$$

$$w(\text{O}) = 1 - (0,3179 + 0,249 + 0,0682) = 0,3649 = 36,49 \%$$

/1

$$n(\text{Mn}) : n(\text{N}) : n(\text{C}) : n(\text{O}) = (31,73/54,94) : (24,9/14,01) : (6,82/12,01) :$$

$$(36,49/16,00) = 0,5775 : 1,778 : 0,568 : 2,281 / :0,568 = 1 : 3 : 1 : 4$$

$$\text{empirijska formula: } \text{MnN}_3\text{CO}_4$$

/1

5

UKUPNO BODOVA NA 5. STRANICI :

5

- 14.** U nekoj posudi se nalazi vodik. Ako je utvrđeno da je relativna atomska masa vodika 1,0079, izračunaj brojne udio protija (lakog vodika) i deuterija (teškog vodika) koji se nalaze u toj posudi. $A_r(^1\text{H}) = 1,0078$, $A_r(^2\text{H}) = 2,0136$. Tricij je radioaktivan i u računu ga zanemari.

$$A_r(\text{H}) = x_1 \cdot A_r(^1\text{H}) + x_2 \cdot A_r(^2\text{H})$$

$$1,0079 = x_1 \cdot 1,0078 + x_2 \cdot 2,0136$$

$$x_1 + x_2 = 1$$

$$x_1 = 1 - x_2$$

$$1,0079 = (1 - x_2) \cdot 1,0078 + x_2 \cdot 2,0136$$

$$0,0001 = 1,0058 \cdot x_2$$

$$x_2 = 0,0001$$

$$x_1 = 0,9999$$

/1

/1

/1

/1

4

1. stranica

2. stranica

3. stranica

+

+

4. stranica

5. stranica

6. stranica

Ukupni bodovi

=

	40

UKUPNO BODOVA NA 6. STRANICI :

4